

2. Strategy of the Adoption of International Financial Reporting Standards in Ukraine Act 2007. Kyiv: Cabinet of Ministers of Ukraine.
3. Shvets, V.G., 2015. Accounting Theory. Kyiv: Knowledge.
4. Holov, S.F., Kostyuchenko, V.N., 2007. Accounting and Financial Reporting According to International Standards. Kharkiv: Factor
5. Kireytshev, G. G., 2007. Economic Globalization and Standardization of Accounting Methodology. Zhytomyr: ZSTU.
6. Malyuga, N.M., 2006. The Concept of Accounting in Ukraine: Theoretical and Methodological Foundations. Zhytomyr: ZSTU.
7. Lovinska, L.G., 2014. The Impact of Integration Processes on the Development of Accounting and Reporting in Ukraine. Finance of Ukraine, № 9. pp. 21-30.
8. Kuzina, R.V., 2015. Corporate Accounting and Reporting in Ukraine: Current State and Development Prospects. Kherson: Grin D.
9. Ramanna, K., Sletten E., 2009. Why Countries Adopt International Financial Reporting Standards? Working Papers. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1460763>
10. Program of Accounting Reform of the International Standards Act 1998. Kyiv: Cabinet of Ministers of Ukraine.
11. The Request to the State Statistics Service of Ukraine "On the number of enterprises for 2012-2015. in Ukraine to provide financial statements prepared in accordance with International Financial Reporting Standards" № 152-20 / 1400PI 12.09.2016.
12. Number of enterprises by their size, 2016. State Statistics Service of Ukraine. [online] Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> [Accessed 25 September 2016].
13. On Accounting and Financial Reporting in Ukraine Law of Ukraine 1999. Kyiv: The Verkhovna Rada of Ukraine.
14. Zhuk, V.M., 2010. The Problems of Strategy IFRS Implementation in Ukraine. Accounting and Auditing, №10. pp.16-22.
15. Alon, A., Dwyer, D., 2014. Early Adoption of IFRS as a Strategic Response to Transnational and Local Influence. The International Journal of Accounting, 2014. Vol. 49. pp. 348–370.
16. Prochazka, D., 2014. The Development of Capital Markets of New Countries after IFRS Adoption. Socio-economic Research Bulletin, Issue 4 (55). pp. 97–108.

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2016; 9(186): 30-35

УДК 339.137

JEL Classification: F02, F15

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2016/186-9/4>

С. Мицюк, канд. екон. наук, ст. наук. співроб.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

СТАН ЕКОНОМІЧНОЇ СВОБОДИ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ

У статті розглянуто позиції України у світових рейтингах, рівень економічної свободи в Україні та її вплив на конкурентоспроможність. Здійснено аналіз тенденцій розвитку України на міжнародній арені та визначено рівень конкурентоспроможності національної економіки. Досліджено індекси глобальної конкурентоспроможності та економічної свободи. Проаналізовано базові складові цих рейтингів та доведено взаємозв'язок між рівнем економічної свободи країни та її конкурентоспроможністю.

Ключові слова: конкурентоспроможність; економічна свобода; національна економіка; світові рейтинги; корупція; рівноважний розвиток; конкурентні переваги; економічна глобалізація; інноваційна діяльність.

Вступ. Обираючи свій власний шлях розвитку, кож-на держава надає перевагу або особистій свободі з високим ступенем господарського ризику або економічній безпеці з високим ступенем несвободи.

В умовах економічної глобалізації та євроінтеграції вагомого значення набуває посилення конкуренції країн на світовому ринку. У сучасному конкурентному середовищі адекватно відображаються якісні зміни структури світової економіки, обумовлені насамперед динамічними інтеграційними процесами на мікро- та макроекономічному рівнях.

В Україні необхідним є розробка напрямів підвищення глобальної конкурентоспроможності не лише з боку держави, але й з боку суб'єктів приватного сектора. Загалом підвищення конкурентоспроможності економіки та перехід на інноваційний шлях розвитку є ключовим завданням державної економічної політики, головною метою якої є створення передумов до вступу України в ЄС. Саме тому сьогодні актуальним є дослідження конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Пошук найбільш прийнятних способів переходу економіки України на випереджаючий темп розвитку базується на світовому досвіді, який доводить, що основною умовою процвітання країн та націй стало суттєве підвищення рівня економічної свободи та добробуту громадян. Ознайомлення зі світовою практикою визначення рівня економічної свободи та обґрунтування необхідності розробки заходів щодо її підвищення в Україні зумовили актуальність теми цього дослідження.

Об'єкт дослідження. Стан економічної свободи в Україні.

Предмет дослідження. Вплив економічної свободи на конкурентоспроможність.

Огляд літератури. Питанням конкурентоспроможності, розвитку вітчизняного господарства, економічного

потенціалу та інноваційного розвитку економічних систем присвячено праці відомих вітчизняних учених: В. М. Гейця, С. А. Єрохіна, М. М. Єрмошенка, Г. К. Ялового, В. Я. Шевчука та зарубіжних: М. Портера, В. Парето, Й. Шумпетера, Д. Сакса. Але плінність часу та нестабільність зовнішніх та внутрішніх економічних умов спонукають до необхідності постійного моніторингу відслідковування стану та тенденцій розвитку України на світовій арені. Індикаторами розвитку є відповідні рейтингові місця, якими відзначають Україну світові організації.

Методологія дослідження. Для досягнення поставленої у роботі мети були використані загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: структурно-логічний та системний аналіз, синтез, статистичний аналіз, узагальнення.

Не вирішена раніше частина загальної проблеми полягає у визначенні взаємозв'язку між рівнем економічної свободи в Україні та її конкурентоспроможністю, місця і ролі України у рейтингах світових організацій та вироблення на цій основі моделі розвитку України на засадах економічної рівноваги та добробуту. Існуючі наукові дослідження в основному стосуються питань з'ясування сутності поняття конкурентоспроможності національної економіки, визначенню особливостей формування конкурентних переваг країн, а також оцінці конкурентоспроможності національної економіки. Однак залишаються поза увагою питання щодо визначення напрямів підвищення глобальної конкурентоспроможності України на світових ринках в післякризовий період.

Метою статті є дослідження базових індексів світових організацій, які надають змогу визначити тенденції перспективи розвитку країни на сучасному етапі ринкових відносин та розкриття особливостей формування конкурентоспроможності країн на міжнародних ринках.

Відповідно до поставленої мети визначено такі завдання дослідження:

- охарактеризувати стан економічної свободи в Україні;
- проаналізувати тенденції розвитку України на міжнародній арені та визначити рівень конкурентоспроможності національної економіки;
- дослідити індекси глобальної конкурентоспроможності та економічної свободи;
- проаналізувати базові складові цих рейтингів та довести взаємозв'язок між рівнем економічної свободи країни та її конкурентоспроможністю.

Основні результати дослідження. Міжнародна конкурентоспроможність країни – це здатність держави створювати таке національне бізнес-середовище, в якому вітчизняні виробники розвивають свої конкурентні переваги, займають стійкі позиції на певних сегментах світового ринку, завдяки потужному економічному потенціалу, що забезпечує економічне зростання економіки на інноваційній основі.

Джефрі Сакс, визнаний у світі економіст, наголошує, що конкурентоспроможність країни визначається наявністю в країні здорового ринку, чинників виробництва та інших характеристик, які формують потенціал для досягнення стабільного економічного зростання. Здорова економіка має бути підкріплена зростанням ділової активності, керована законом та стабільно працюючими ринками [1]. Конкурентоспроможність залежить від здатності держави створювати економіко-правове середовище, яке сприяє стійкому процесу створення доданої вартості. Останній підкреслює стабільність конкурентоспроможності країни в майбутньому. Тому й оцінка конкурентоспроможності країни передбачає не тільки міжнародний успіх вітчизняних фірм, а й характер інвестиційних процесів, розвиток науково-технічного потенціалу країни.

Окремі вітчизняні економісти зосереджують увагу на конкурентні позиції участі національної економіки у міжнародній торгівлі за такими показниками, як питома вага країни на світових ринках, імпорتنі квоти тощо, аргументуючи це тим, що завоювання країною значної частини ринку певного товару підвищує її конкурентні переваги. Але ні позитивне чи негативне сальдо, ні обсяг експортного ринку чи курс обміну національної валюти самі по собі не можуть дати вичерпної інформації стосовно динаміки конкурентоспроможності [2].

Економічна глобалізація приводить до перетворення світового господарства на цілісну економічну систему та активізує конкурентну боротьбу між суб'єктами міжнародних економічних відносин на регіональному і глобальному рівнях. У цих умовах формування і реалізація ефективних механізмів забезпечення національної конкурентоспроможності окремими країнами як компонентами глобальної світової системи є пріоритетним завданням.

Серед інших інтерпретацій визначення конкурентоспроможності можна виокремити наступні:

– здатність країни досягати стійко високих темпів зростання ВВП на душу населення (World Economic Forum);

– конкурентоспроможність країни – це набір факторів, політик та інститутів, які визначають рівень продуктивності країни (World Economic Forum);

– поточна і майбутня здатність і можливість підприємців створювати товари, чиї цінові та нецінові характеристики є більш привабливими, ніж у їхніх місцевих і зарубіжних конкурентів (European Management Productand Market);

– під конкурентоспроможністю розуміються елементи продуктивності, ефективності і прибутковості. Але це не самоціль. Це потужний засіб досягнення зростання

життєвого рівня та соціального благополуччя, тобто це інструмент для досягнення цілей. Загалом, збільшуючи продуктивність і прибутковість у контексті міжнародної спеціалізації, конкурентоспроможність надає основу для неінфляційного збільшення доходів населення (Competitiveness Advisory Group);

– конкурентоспроможність – це стан, у якому країна в межах вільної торгівлі та відкритих ринкових відносин може виробляти товари і послуги, які проходять тест міжнародних ринків, зберігаючи і збільшуючи при цьому реальні доходи населення в довгостроковому періоді (OECD).

Отже, міжнародну конкурентоспроможність країни слід розглядати як здатність держави активно брати участь у світових економічних відносинах, формуючи таке внутрішнє бізнес-середовище, яке б сприяло розвитку конкурентних переваг вітчизняних суб'єктів господарювання та стійкій позиції на світових ринках, тим самим забезпечуючи відкритість та прозорість економічних процесів та високий рівень життя громадян.

Основними причинами зниження індексу конкурентоспроможності України є падіння попиту на експортну продукцію, девальвація гривні і нестабільність фінансової системи. Дослідження показали, що країни з високим рівнем конкурентоспроможності та економічної свободи, стабільно демонструють свій потужний економічний потенціал, який віддзеркалюється у добробуті країни. Так, низькому рівню добробуту України у 3,9 тис. дол. США на душу населення відповідають Індекс економічної свободи із значенням у 46,4 % (за яким Україна відноситься до країн, де економічна свобода відсутня) та Індекс глобальної конкурентоспроможності у 3,95 балів (низький рівень конкурентоспроможності). Для порівняння, держави з потужною економікою мають ВВП на душу населення понад 40 тис. дол. США при значенні Індeksu економічної свободи більше 75 % та середньому значенні Індeksu глобальної конкурентоспроможності п'ятірки лідируючих у рейтингу економік світу на рівні 5,54 [3].

Водночас, останнім часом Україна демонструє регрес у більшості світових рейтингів, зокрема складених Всесвітнім економічним форумом за Індексом глобальної конкурентоспроможності, the Heritage Foundation & the Wall Street Journal за Індексом економічної свободи, Transparency International за Індексом сприйняття корупції. Це переважно пояснюється нерозв'язаними внутрішніми та зовнішніми проблемами, до яких слід віднести: свідомі та несвідомі дії посадових осіб і суб'єктів підприємництва; збіг об'єктивних обставин (світова фінансова криза, політична криза органів влади). Майже в усіх рейтингах позиції України погіршені через зростання корупції, рівень якої є одним з найвищих у Європі. Сукупність названих факторів призводить до погіршення макроекономічних показників і слабкості фінансової системи, а отже, зумовлює подальше послаблення позицій України у світових рейтингах.

Отже, сукупність зазначених чинників призводить до погіршення ключових та визначальних показників і, як наслідок, зумовлює подальше зниження позицій України у відповідних рейтингах. Провідними світовими організаціями, які формують базові індекси та визначають місце країни в їх рейтингу, є Всесвітній економічний форум – Індекс глобальної конкурентоспроможності та the Heritage Foundation & the Wall Street Journal – Індекс економічної свободи.

Індекс глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index) – масштабне наукове дослідження, яке здійснюється Всесвітнім економічним форумом. Результатом цього дослідження є рейтинг країн світу за показником економічної конкурентоспроможності

ті. Позиція України в Індексі глобальної конкурентоспроможності у 2014 – 2015 рр. – 76-те місце з 144 країн, у 2015 – 2016 рр. – 79-те місце серед 140 країн світу.

Дослідники даного рейтингу дають оцінку широкому спектру чинників. Базовими є розвиток інфраструктури, валютного і фондового ринку, робота державного апарату, судової системи, ділової активності та криміногенної ситуації [4]. За кожну складову цього рейтингу країні присвоюється певна кількість балів і для визначення місця країни виводиться загальний бал. Чим ни-

жчим є загальний бал індексу глобальної конкурентоспроможності, тим вищою є позиція країни.

За семибальною шкалою загальний бал розвитку України становить 4 бала (79 місце в рейтингу). Найближчими сусідами України є Гватемала (78 місце) і Таджикистан (80 місце). Лідирують у рейтингу вже протягом кількох років Швейцарія (5,7 бали; 1 місце в рейтингу), Сінгапур (5,65 бали; 2 місце), за рік їхні позиції не змінилися. Трійку лідерів замкнули США (5,54 бали; 3 місце) (рис. 1).

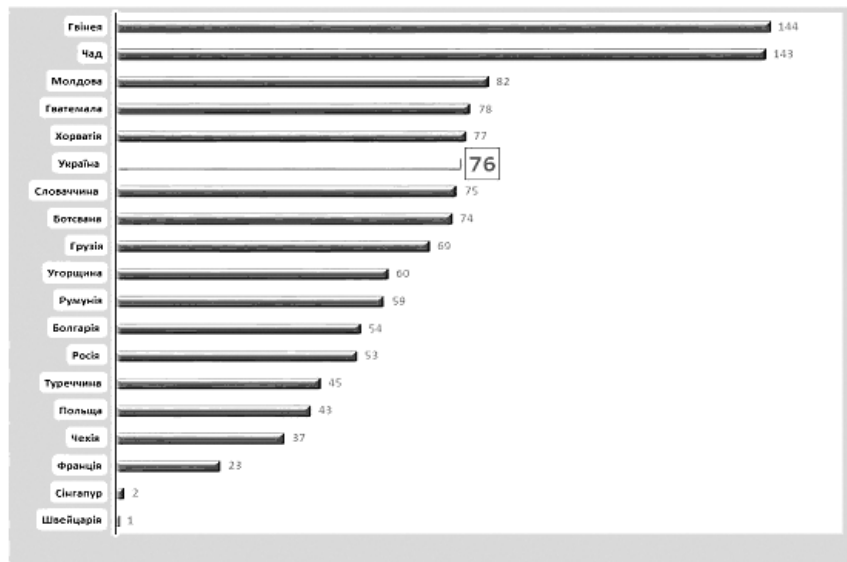

Рис. 1. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності у 2015-2016 рр. [5]

До десятки країн із найвищою конкурентоспроможністю увійшли п'ять країн – членів ЄС: Німеччина (4-те місце), Нідерланди (5-те), Фінляндія (8-ме), Швеція (9-те) та Велика Британія (10-те). За ними розмістилися Японія (6-те місце) та Гонконг (7). Із сусідів України найвищий рейтинг у Польщі (41 місце), Чехія – 31, а Угорщина – 63. На останніх позиціях рейтингу розташувалися слаборозвинені країни: Ємен, ЧАД і Гвінея.

Як уже згадувалося, дослідники даного рейтингу дають оцінку широкому спектру чинників. Індекс глобальної конкурентоспроможності складається з 113 змінних, які об'єднані в 12 контрольних показників національної конкурентоспроможності.

А от за результатами світового Індексу сприйняття корупції CPI 2015 року за рік Україні вдалося заробити лише один додатковий бал. На сьогоднішній день індекс CPI країни складає 27 балів зі 100 можливих, що лише на 1 бал більше, ніж минулого року. У всесвітньому рейтингу Україна посідає 130 місце зі 168 позицій. У минулому році країна була на 142-му місці зі 175 позицій. Здійснити невеличке зростання індексу Україні вдалося завдяки збільшенню суспільного осуду корупціонерів, створенню антикорупційних органів та появи руху викривачів корупції. А от зволікання із реального покарання хабарників, а також збільшення корупційної складової у стосунках бізнесу та влади не дають Україні зробити рішучий крок уперед за показниками CPI.

Основними причинами погіршення ситуації в сфері розповсюдження корупції як в державному, так й в приватному секторах є політична нестабільність в країні. Зауважимо, що серед чинників, які впливають на підвищення конкурентоспроможності України, визначають формування інноваційної економіки, що, в свою чергу,

потребує значних фінансових ресурсів. Аналіз стану розвитку інноваційної діяльності в Україні дає змогу відзначити, що останніми роками понад 80 % промислових підприємств не займаються інноваційною діяльністю.

Сьогодні понад 90 % продукції, яка виробляється в Україні, не має відповідного науково-технологічного забезпечення. Як наслідок, вітчизняна продукція стає все менш конкурентоспроможною, а в експорті зростає частка мінеральної сировини і продукції, отриманої після його первинної переробки. Фахівці стверджують, що для створення реальних умов для переходу економіки України на інноваційну модель розвитку державі доцільно насамперед звернути увагу на створення механізмів покриття інноваційних ризиків. З цієї метою на державному рівні необхідно розробити такі заходи: створити умови для капіталізації інтелектуальної власності; створити систему стимулів, яка сприяла б, вітчизняним і зарубіжним інвесторів залученню банків, а також великих підприємств до інвестування засобів в розвиток венчурних (ризикованих) інноваційних фірм і проектів; розробити чітку систему лад надання державних гарантій кредитуванню перспективних інноваційних проектів [6].

За умов реформування економіки України перехід на інноваційну модель розвитку означає, насамперед, пошук нових джерел фінансування активізації інноваційної діяльності. Оптимальним варіантом розвитку інноваційної складової в економіці країни має бути створення нових господарсько-територіальних утворень (технопарків, бізнес-інкубаторів, регіональних інноваційних фондів, венчурних фірм), які сприятимуть залученню приватного бізнесу до фінансування науково-дослідних розробок і процесу впровадження нових технологій у виробництво. Також необхідно зазначити,

що удосконалення фінансової системи має здійснюватися з урахуванням тенденцій соціально-економічного розвитку держави та позитивного досвіду країн з розвинутою та трансформаційною економікою. На даному етапі розвитку фінансових відносин доцільним є визначення напрямів економічного регулювання, пріоритетів розвитку фінансової системи України виходячи з основоположних засад соціально-економічного розвитку країни на середньо- та довгострокову перспективу [7].

Досвід країн, які за конкурентоспроможністю зростання в різні часи вийшли на перші позиції в світі (наприклад, США та Фінляндія), вказує на те, що саме активізація державної політики в напрямі підвищення конкурентоспроможності економіки стала рушійною силою даного процесу. Таким чином, досвід великої та малої країни свідчить про те, що Україна, яка по багатьох показниках рейтингів займає середні позиції, має всі можливості для того, щоб знайти свій шлях у підвищенні конкурентоспроможності національної економіки [8]. Щодо забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної економіки необхідно зосередитися не тільки на власних, але й програмних орієнтирах розвинених країн світу. Отже, однією із передумов виходу України на конкурентоспроможний шлях розвитку є вивчення та сприйняття передового досвіду інших розвинених країн у реалізації політики підвищення конкурентоспроможності економіки [9]. На думку вітчизняних та міжнародних експертів, відставання вітчизняної економіки пов'язане з політичною нестабільністю в країні. Такого роду відволікання стримують економічний розвиток. При цьому треба використовувати й нарощувати конкурентні переваги у відкритості свого ринку у відносно стабільному макроекономічному середовищі.

Сьогодні для глибокої і різнобічної оцінки стану економіки та рівня життя людей розроблено низку нових макроекономічних показників, які визначають міжнародну конкурентоспроможність. Одним з основних показників оцінки конкурентоспроможності економіки країн є аналіз економічної свободи, який дає можливість визначити перешкоди і проблемні аспекти, які мають місце в конкретній державі і обмежують свободи економічної діяльності, стримують економічне зростання в країні.

Індекс економічної свободи щорічно розраховується Wall Street Journal і Heritage Foundation для більшості країн світу з 1995 року. Оцінює рівень лібералізації взаємодії держави і бізнесу, враховуючи чотири основні складові свободи економічної діяльності і базується на 10-ти критеріях, які оцінюються за шкалою від 0 до 100 балів, причому, показник 100 відповідає максимальній свободі. Загальний індекс являє собою середнє арифметичне від показників. Усі країни за цим індексом діляться на такі групи: вільні – з показником 80-100 балів; в основному вільні – 70-79,9 балів; помірно вільні – 60-69,9; в основному не вільні – 50-59,9; деспотичні – 0-49,9 балів.

В останньому рейтингу економічної свободи 2016 року Україна посіла 162 місце з 178 країн, отримавши 46,9 бали із 100 можливих. З точки економічної свободи Україна потрапила до двадцятки країн світу із найгіршими показниками. В Європі Україна займає останнє 43-є місце, і її загальний бал нижчий, ніж у середньому в світі [5]. Україна перебуває на рівні з такими країнами як Чад, Аргентина, Іран, Зімбабве, Куба та Західна Корея. На жаль, наша країна відноситься до найбільш пригнічених країн світу. До п'ятірки лідерів рейтингу економічно вільних країн до 2016 року увійшли Гонконг, Сінгапур, Нова Зеландія, Австралія та Швейцарія.

Основи економічної свободи в Україні є достатньо хиткими, оскільки показники інвестиційної, фінансової свободи та свободи прав власності не один рік зали-

шаються на тому ж рівні і є значно нижчими за загальний рейтинг України та середньосвітовий рівень, а зниження конкурентоспроможності економіки – результат розриву багатьох торговельних та інвестиційних зв'язків через стан відносин з Росією, недосконалість законодавчої бази, гальмування розвитку приватного сектора.

Індекс, розрахований на початку 2016 року, показав найгірші дані в таких показниках як інвестиційна свобода та свобода від корупції. Найбільший спад відбувся в ефективності бюджетних витрат і в свободі трудових ресурсів, але відмічається незначне зростання показника свободи бізнесу, що можна пояснити зменшенням бюрократизму у веденні відкритті, веденні бізнесу.

Одним із напрямів підвищення конкурентоспроможності економіки України є посилення факторів, які забезпечують пряме підвищення ефективності виробництва і перехід до інноваційного та сталого розвитку, а саме:

- забезпечення макроекономічної стабільності; підвищення ефективності державного управління (колективних державних послуг); розвиток людського капіталу та покращання якісного складу трудових ресурсів; розвиток інфраструктури (нарощування транзитного потенціалу держави; модернізація та оновлення основних фондів і рухомого складу авіаційного, автомобільного, залізничного, морського та річкового транспорту, поширення інформаційно-комунікаційних технологій);

- підвищення ефективності: розвиток підприємництва; розвиток фінансових ринків; підвищення технологічного рівня виробництва та ефективності використання; паливно-енергетичних ресурсів (розвиток нових форм взаємодії підприємств – зі створенням численних інноваційних та екоінноваційних кластерів; розвиток експортного потенціалу та імпортозаміщення, запровадження європейських принципів державного ринкового нагляду за додержанням вимог щодо безпеки продукції та послуг);

- посилення інноваційної складової забезпечення сталого розвитку: стабілізація і поліпшення екологічного стану території України з метою переходу до сталого (екологічно збалансованого) розвитку, впровадження екологічно збалансованої системи природокористування; посилення інноваційної складової розвитку [10].

Динаміка складових Індексу економічної свободи 2005–2016 років свідчить, що особливої уваги з боку уряду потребують такі напрями: приплив інвестицій, регуляторна політика (простота відкриття та закриття бізнесу тощо), державні витрати (навантаження на бюджет видатків уряду тощо), фінансова політика, права власності, монетарна політика тощо.

Аналіз результатів країн у світових рейтингах провідних організацій доводить, що країни з високим рівнем конкурентоспроможності та економічної свободи, як правило, мають потужний економічний потенціал, а це напряму впливає на добробут країни. Так, Індекс економічної свободи України із значенням – 46,9% [5] (за яким Україна належить до країн, де економічна свобода відсутня) та Індекс глобальної конкурентоспроможності – 4,41 балів [11] (низький рівень конкурентоспроможності) відповідають низькому рівню добробуту – 3 862 дол. США на душу населення [12].

Необхідно зазначити, що на думку міжнародних та вітчизняних експертів, зниження конкурентоспроможності України в міжнародних рейтингах пов'язане із нестабільною політичною ситуацією та зі зростанням іноземної агресії в країні. Оскільки військове протистояння іноземному вторгненню на Донбасі призводить до зниження загальноекономічних показників, руйнування інфраструктури, зниження виробництва, це все негативно позначиться на майбутніх рейтингах міжнародної конкурентоспроможності України. Тому пошук шляхів

підвищення конкурентних позицій країни у світовому економічному просторі є одним із найактуальніших завдань українського уряду.

Висновки. Оцінка конкурентоспроможності держав, заснована на комбінації показників базових вимог, підсилювачів ефективності, інновацій та розвитку, спрямована на розширення міжнародної співпраці, реалізацію національних інтересів заради високих стандартів життя населення. Саме тому потребують поглибленого вивчення економічні характеристики України, і на цій основі ключовою є необхідність розробки моделі економічного розвитку.

Враховуючи сучасний стан конкурентоспроможності вітчизняної економіки України, основними напрямками підвищення конкурентоспроможності країни на світових ринках є:

- активізація інвестиційно-інноваційної діяльності в регіонах України;
- реструктуризація та підвищення ефективності пріоритетних галузей вітчизняного виробництва;
- впровадження у виробництво ресурсо-, енерго- та екологічно ефективних технологій;
- державна підтримка науково-технічного розвитку;
- стимулювання та підтримка високотехнологічного експорту.

Таким чином, національна конкурентоспроможність визначається економічними, соціальними і політичними чинниками, а також інфраструктурою країни, її науковим потенціалом, рівнем освіченості населення, які забезпечують стабільне становище країни або її продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках. Основними конкурентними перевагами України є людський капітал та створення нових технологій і наукоємних продуктів. Також значною перевагою країни є ресурсний потенціал України, зокрема мінеральні ресурси, які виступають конкурентоспроможними на світових ринках.

Підвищення конкурентоспроможності країни на світових ринках залежить від: сформованого відповідного внутрішнього конкурентного середовища, яке визначає рівень конкурентної боротьби між фірмами; лібералізації зовнішньоекономічної діяльності, рівень якої залежить від кількості укладених двосторонніх угод з країнами-торговельними партнерами та участі України в роботі міжнародних і європейських організацій; формування інноваційної економіки, що, в свою чергу, підвищує конкурентоспроможність вітчизняної продукції на світових товарних ринках.

Стратегічні пріоритети України щодо підвищення рівня міжнародної конкурентоспроможності повинні відображатись у системі поступових кроків адаптації вітчизняної економіки до змін світових глобалізаційних та інтеграційних процесів. Основним механізмом підвищення конкурентних переваг України є здійснення внутрішніх реформ та трансформація векторів зовнішньоекономічної політики. Також зусилля держави слід спрямувати на формування сприятливого бізнес-

середовища, яке дозволить реалізувати наявний інноваційний та людський капітал та стане передумовою поступового підвищення міжнародної конкурентоспроможності України у світових рейтингах.

У будь-якому разі на сучасному етапі гостро постає потреба в необхідності розробки моделі економічного зростання – до пошуку вітчизняної економічної системою такого стану, який би забезпечував належний рівень її розвитку. Дослідження розвитку вітчизняної економіки є одним із найважливіших завдань економічної науки. Суперечливість процесів економічного розвитку України та кризових явищ, які супроводжують становлення вітчизняної ринкової економіки, вказують на необхідність вдосконалення інноваційного, корпоративного, інвестиційного, податкового та соціального законодавства, а також прийняття відповідних актів, які б забезпечили виконання цих законів.

Дискусія. На сучасному етапі дискусійними питаннями залишаються питання щодо визначення напрямів підвищення глобальної конкурентоспроможності України на світовому ринку в післякризовий період.

Список використаних джерел

1. Sachs J.D Press Releases – WEF / J.D.Sachs // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.weforum.org>
2. Гончарова Н.М. Концептуальные параметры конкурентоспособности национальной экономики / Н.М. Гончарова // Актуальные проблемы экономики. – 2006. – № 8. – С. 43 – 53.
3. Україна у світових рейтингах конкурентоспроможності // Монітор конкурентоспроможності. – 2010. – № 1. – С. 4 – 10.
4. Україна піднялася на 8 позицій у рейтингу глобальної конкурентоспроможності [Електронний ресурс] / УНІАН: Останні новини України та світу – Режим доступу: <http://economics.unian.ua/finance/958544-ukrajina-pidnyalasya-na-8-pozitsiy-u-reytingu-globalnoj-konkurentospromozhnosti.html>
5. Country Rankings [Електронний ресурс] / Economic freedom – Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/ranking>
6. Гончарова Н.М. Инновационность конкурентных факторов экономического развития / Н.М. Гончарова // Актуальные проблемы экономики. – 2007. – № 3. – С. 43 – 51.
7. Демиденко Л.М. Финансова криза ЄС: причини та шляхи подолання / Л.М. Демиденко // Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. – 2014. – № 161. – С. 23-27. <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2014/160-7/5>
8. Миленський В.М. Діяльність державних інститутів щодо забезпечення пріоритетів інноваційного розвитку національних економік в умовах міжнародної конкуренції / В.М. Миленський // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2007. – № 6. – С. 67 – 72.
9. Звіт про конкурентоспроможність України 2010. – К.: Фонд ефективне управління, 2010. – 230 с.
10. Концепція Державної програми підвищення конкурентоспроможності національної економіки на 2007 – 2015 роки. – К.: НАН України, 2007. – 220 с.
11. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності [Електронний ресурс] / Економічний дискусійний клуб – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoy-konkurentospromozhnosti>
12. МВФ назвав країни з найвищим ВВП на душу населення [Електронний ресурс] / Новини Укрінформ – Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/ukr/news/mvf_nazvav_kraiini_z_nayvishchim_vvp_na_dushu_naselennya_1937404

Надійшла до редколегії 16.08.16

Date of editorial approval 20.09.16

Author's declaration on the sources of funding of research presented in the scientific article or of the preparation of the scientific article: budget of university's scientific project

С. Мицюк, канд. екон. наук, ст. науч. сотр.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

СОСТОЯНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СВОБОДЫ В УКРАИНЕ И ЕЕ ВЛИЯНИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ

В статье рассмотрены позиции Украины в мировых рейтингах, уровень экономической свободы в Украине и ее влияние на конкурентоспособность. Осуществлен анализ тенденций развития Украины на международной арене и определена конкурентоспособность национальной экономики. Исследованы индексы глобальной конкурентоспособности и экономической свободы. Проанализированы базовые составляющие этих рейтингов и доказана взаимосвязь между уровнем экономической свободы страны и ее конкурентоспособности.

Ключевые слова: конкурентоспособность, экономическая свобода, национальная экономика, мировые рейтинги, коррупция, равновесное развитие, конкурентные преимущества, экономическая глобализация, инновационная деятельность.

S. Mytsiuk, PhD in Economics, Senior Researcher
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

THE STATE OF ECONOMIC FREEDOM IN UKRAINE AND ITS IMPACT ON COMPETITIVENESS

The place of Ukraine in the world rankings, the level of economic freedom in Ukraine and its impact on competitiveness are considered in the article. The analysis of tendencies of development of Ukraine in the international arena is carried and competitiveness of the national economy is defined. The indices of global competitiveness and economic freedom are investigated. The basic components of these ratings are analyzed and correlation between economic freedom of the country and its competitiveness is proved. The macroeconomic and institutional factors of Ukraine's competitiveness increase on the world stage are identified. It has been found out that reduction of the competitiveness of Ukraine in the international rankings is connected with the political instability and foreign aggression. Since military confrontation in the Donbas region lead to a steady decline in general economic indicators, destruction of infrastructure, lower production, it has a negative impact on future international competitiveness ranking of Ukraine.

Key words: competitiveness, economic freedom, national economy, world rankings, corruption, equilibrium development, competitive advantages, economic globalization, innovation.

References (in Latin): Translation / Transliteration/ Transcription

1. Sachs J.D, Press Releases – WEF. Available at: <http://www.weforum.org>. [In USA]
2. Goncharova N.M., 2006. Conceptual parameters of competitiveness of the national economy. Actual problems of economy, vol. 8, pp. 43 – 53. [In Ukrainian]
3. Ukraine in the world rankings of competitiveness. Monitor competitiveness, 2010, vol.1.1, pp. 4 – 10. [In USA]
4. Ukraine has risen to 8 positions in the ranking of global competitiveness. Official web-site UNIAN: Latest news from Ukraine and the world. Available at: <http://economics.unian.ua/finance/958544-ukrajina-pidnyalasya-na-8-pozitsiy-u-reytingu-globalnoji-konkurentospromojnosti.html>. [In Ukrainian]
5. Country Rankings. Economic freedom. Available at: <http://www.heritage.org/index/ranking>. [In USA]
6. Goncharova N.M., 2007. Innovation competitive factors of economic development. Actual problems of economy, vol. 3, pp. 43 – 51. [In Ukrainian]
7. Demidenko L.M., 2014. EU financial crisis: Causes and Cures. Bulletin of Kyiv National Taras Shevchenko, vol. 16, pp. 23 – 27. [In Ukrainian]
8. <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2014/160-7/5>
9. Mylenkyi V. M., 2007. Activities of state institutions to ensure the priorities of innovative development of national economies in the face of international competition. Foreign trade: law and economics, vol. 6, pp. 67 – 72. [In Ukrainian]
10. The Ukraine Competitiveness Report 2010, 2010. Foundation for Effective Governance, p. 230. [In Ukrainian]
11. The conception of the State program of improving the competitiveness of the national economy in 2007, 2015. NAS of Ukraine, p. 220. [In Ukrainian]
12. Ukraine's position in the ranking of countries in the Global Competitiveness Index. Economic discussion club. Available at: <http://edclub.com.ua/analityka/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoji-konkurentospromozhnosti>. [In Ukrainian]
13. The IMF has called the country with the highest GDP per capita. Ukrinform News. Available at: http://www.ukrinform.ua/ukr/news/mvf_nazvav_kraini_z_nayvishchim_vvp_na_dushu_naseleenny_1937404. [In Ukrainian]

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2016; 9(186): 35-44

УДК 658:658.8:637

JEL M31

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2016/186-9/5>

А. Старостіна, д-р екон. наук, проф.,

В. Кравченко, канд. екон. наук, доц.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

НАБЛИЖЕННЯ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ МОДЕЛІ СПОЖИВАННЯ АЛКОГОЛЮ ЗА РАХУНОК ЗМЕНШЕННЯ РИЗИКІВ УКРАЇНСЬКИХ СПОЖИВАЧІВ НА РИНКУ ВИНА

Розглянуто розвиток теоретичних засад концепції сприйманого ризику. Наведено методологію проведення маркетингового дослідження сприйманих ризиків на ринку сухого вина м. Києва. Визначено пошукові питання, гіпотези, відповідність питанням анкети і методи статистичної перевірки гіпотез маркетингового дослідження. Визначена оцінка популяції сухого вина окремих компонентів сприйманого ризику та стратегій їх зниження. Для підвищення культури споживання алкоголю українськими споживачами запропоновано конкретні напрями розробки продуктової стратегії, які враховують оцінку сприйманих ризиків та стратегій їх зменшення.

Ключові слова: маркетингові дослідження; споживчі ризики; сприймані ризики; ринок вина.

Вступ. В попередній статті авторами було викладено наступні основні теоретичні складові розробки та проведення маркетингового дослідження споживчих ризиків на ринку вина м. Києва [1]. Зокрема, нами були сформульовані маркетингова управлінська проблема, мета маркетингового дослідження та її компоненти, аналітичні моделі сприйняття ризику споживачами на ринку вина, обґрунтовані ключові залежні і незалежні змінні, проведено їх операціоналізацію, визначено тип дослідження (дескриптивний) та тип вибіркового спостереження, розроблені пошукові питання і гіпотези, складено анкету, запропоновано стратегію аналізу даних, які буде зібрано під час проведення опитування респондентів. Отримані в результаті проведеного маркетингового дослідження відповіді респондентів на питання анкети дають можливість підтвердити або спростувати попередню висунуті гіпотези. Всі вони стосуються того, чи можливо за рахунок зменшення ризиків споживачів на ринку натуральних сухих вин наблизитися до більш здорової моделі споживання алкоголю, притаманної таким європейським країнам, як, наприклад, Франція чи Італія.

В Україні, за підрахунками Всесвітньої організації охорони здоров'я, в 2010 р. із загальної кількості алкогольних напоїв 40,5% припадало на часту пива, 48,5% – міцних напоїв, 9,0 – вина, 2,6% – інших напоїв. При цьому, загальне споживання алкоголю становило 13,9 літрів чистого алкоголю на кожного мешканця старше 15 років [2]. Якщо порівнювати душеве споживання вин, то наприклад у Словаччині воно більше, ніж в Україні в 4 рази, в Угорщині – в 6, а у Франції – на порядок – 43 літра проти 4 в Україні.

Така структура споживання алкогольних напоїв наочно свідчить, що вина взагалі, та натуральні сухі, зокрема, ще не зайняли належного їм місця в продуктовому кошику мешканців України. Тому, не дивно, що Україна, за підрахунками Всесвітньої організації охорони здоров'я, відноситься до країн з найбільш ризикованою моделлю споживання алкоголю (до якої також Росія, Біларусь, Намібія, Зімбабве, Казахстан, Південна Африка, Мексика, Беліз та Гренада), отримавши максимальні 5 балів. Європейські країни в переважній своїй більшості відносяться до низкоризикової моделі (1 бал) споживання алкоголю [3].

© Старостіна А., Кравченко В., 2016